

Etelän vankileirillä

(Katkos ensimmäisestä sivusta)

massa kuin me. Eräs vanha neekeri, Ned Thomson, pestiin vaikka hän ei kyennyt kävelemään — puhumattakaan työnteosta.

"Ned Thomson!" Minä melkein huusin sen nimen, sillä ikkiiä muistin sen neekerin nimen, joka oli kuollut Tallahasen putkassa.

"Tunnetko hänet?" he kysyivät. Kerroin heille mitä tiesin kuolleesta miehestä ja he sanoivat että mies oli sairas jo leirille tuodessa, eikä voinut tehdä työtä. Ja kun päällikkö ruoski häntä, nousi hän valvallisesti ylös ja hymyillen sanoi päällikölle, että hän oli juuri ruoskittu kuollutta ruumista. Tällain tapahtuman takia vangit erikoisesti muistivat hänet.

Olin ylimääräinen mies, joten peite, lakanat ja patjat levitettiin lattialle minun varten. Olin kovin sairas. —

Aamulla kello 5:30 meidät herätti jatkuva kellon soitto. Onnistuin saamaan vaatteet ylleni ja järjestäytyä riviin toisten kanssa.

Ruokailusuojaan edessä oli kaksi vesiammetta, mutta meillä oli tuskin aikaa käyttää niitä. Edellisenä iltana valmistettu ruoka, jota vangit kantoivat läikkikannussa, oli keitetyillä papuja, pieni pala silvavaa ja palasen maisleipää, poikkeuksesta rakkaita. Meitä vaadittiin tuomaan takaisin käyttämätön ruoka mikä keitettiin seuraavan päivän ruokaan. Työjuna vei meidät radan päähän, josta me kävelimme syvemmälle tietämyksellään suohon. Vartijat ja työnjohtajat käyttivät kumisappaita, mutta vankien täytyi kahlata polyin saakka suovedessä. Ensimmäisenä päivänä satoi kovasti, mutta raadoimme kurassa ja vedessä ihoon asti märkinä.

Päivällisen jälkeen kapteeni Higginbottom saapui ja ruoski kaksi vankia. Hän käytti raskasta hihmaa, joka oli neljä jalkaa pitkä, viisi tuumaa leveä ja puolesta tuumasta kolmeneljännekseen paksu. Ensimmäinen ruoskittava oli nuori poika. Kynneten vuotaessa pitkin poskia, hän kynneltään rukoili päällikköä, että ei löisi häntä. Nähtessään mitä tulisi tapahtumaa toiset vangit pakottivat väsyneet käsivartensa hurjempaan ponnistukseen. Päällikkö vihastui pojan pyynnöstä ja kuusi hänelle, että hänen oli paennuttava maahan tai hän käyttäisi piiskan vartta. Väristen kuin lehti ja kalpeana kuin kuolema, paenutui poika vatsalleen kuraan. Hänen tuskanhuutonsa, kun raskas ruoska iski hänen selkäänsä, tulee aina soimaan korvissani. Tällain jälkeen hän ruoski toisen miehen, joka ei päästynyt yhtään ääntä piiskan iskessä hänen selkäänsä. Joka jäsentä pakotti, sade valui alas ja teki työn kolmekertaa vaikeammaksi. Silmäni harhailivat kuopissaan tuskasta. Joka oli päässäni. Vihdoinkin päivän päättyi ja melkein tunnin ajan lauhustimme väsyneesti jumalle. Matkalla leirille putosin junasta ja ollen kykenemättä kävelemään niin nopeasti kuin vartija komensi, antoi hän kaksi ankaraa potkua pakaroihini. Hiljensin käyntäni, jolloin kapteeni Higginbottom antoi iskun niskaan samalla kysyen vartijalta. "Mikä helvetti tuota kirottua juutalaista vaivaa?"

Sinä iltana minulla ei ollut näköä eikä ruokahalua. Värinen vilusta märissä vaatteissani. Kun vankitoverini huomasi tilani, risuivat he vaatteeni ja peittivät minut lattialle. Aamulla olin kuumessa ja kun yritin nousta, kaaduin pyörtyen lattialle. Toiset vangit pukivat ylleen märät vaatteensa ja liksivät suolle. Aamuisen jälkeen tuli kapteeni Higginbottom aittoon.

"Juutalainen, mikä sinua vaivaa?" hän kysyi. Lilan sairana puhuakseni, makasin lattialla, johon olin kaatunut ensi ylösnousemisyrittäksen jälkeen. "Oh, kyllä minä panen sinut

puhumaan", hän sanoi poistuessaan aittoista. Hän vilpeli pois heiksen ja kun hän palasi, oli hänellä "musta äiti" — hihna, jota käytettiin ruoskimiseen.

Makasin kasvot ylöspäin lattialla, ja hän pyöritti minut jalollaan vatsalleni. Kun hän sai minut tällain asentoon ryhtyi hän pakottamaan minua puhumaan. Olin liian sairas edes valittamaan. Huomatun siis hyödyttömäksi ruumiin ruoskimisen, joka ei valittanut eikä viirähdellyt iskujen alla, lakkasi hän ruoskimasta ja liiksi aitauksesta, uhaen että minulle olisi parempi olla terveenä tai kuolena huomenna.

Mutta seuraavana päivänä, joka oli keskiviikko, tulin huonommaksi. Yksi vangeista sai minut siksi paljon tajuuni, että voin antaa hänelle nimen ja osoitteen, sanoen että hänen vankialkansa pian loppuisi, ja hän antaisi omaisilleni tiedon olinpaikastani. Torstaina oli kuume kadonnut, mutta vatsaan jäljellä tuska. Lääkäri kutsuttiin ja hän sanoi minun kärsivän ankaraa ruuansulatushäiriötä. Hän otti sukulaisteni osoitteen, lupasi kirjoittaa heille, että tulisivat ottamaan minut pois, sillä, kuten hän selitti K. Higginbottomille, minusta ei olisi paljon hyötyä.

Valtion tarkastaja tuli samalla viikolla. Eräs mies, jonka kymmenet olivat niin pahasti rakoilla, että hän ei kyennyt työhön, näytti hänelle käsiinsä ja tarkastaja kysyi, oliko hän yrittänyt virsalla parantaa niitä. Kun hän oli tästä asiasta selviytynyt, kääntyi hän seuraavan miehen puoleen, jota oli usein ruoskittu, ja jonka selässä vielä näkyi ruoskimisen jäljet.

"Luultko täällä tapaavasi lastentarhan, vai mitä?" kysyi tarkastaja. "Sitäpaitsi", jatkoi hän, "ei ole syytä valittamiseen, ellei ihä näy ihon läpi, ja minä en näe tässä todistuksia siitä".

Viltoitustavotteilla pojalla oli märkivä haava jalassa, mikä tuotti hänelle sellaista tuskaa, että hän voitiin tuskin hoiperrellen kävellä. Hän mentui kokonaan tarkastajan edessä ja alkoi itkemään. Tarkastaja lupasi puhutella kapteenia hänestä, mutta kesti melkein viikon ennenkuin, astiallinen vettä lämmitettiin pojan jaloille.

Toisen viikon tiistaina minut panttiin sairaalajoukkoon tekemään kevyttä työtä, ratapölkkyjä vetämään, ja lapioimaan saunaa. Tusina vajouvan kuorman alla vastustuskyyttöminä. Mutta saman viikon perjantailtana, kun palasin leirille, huomasin suureksi ilokseksi, että setäni, joka oli saanut kirjeeni, oli saapunut Jacksonvillestä noutamaan minua täältä.

Avioerojuttujen kaupunki.

Se kaupunki, jossa avioeroja useimmiten sattuu, on Fiume. Kuten tunnettu, ei avioero ole Italassa sallittu. Siksi kaikki ne italalaiset, jotka ovat kyllästyneet avioliittoonsa, vaeltavat yllämainittuun kaupunkiin suurissa joukoissa, ja kun Fiumessa sekä miehet että naiset ovat yhä oikeutettuja purkamaan avioliittonsa, niin usein kuin he sen haluavat, ovat Fiumeen tässä tarkoituksessa saapuvat italalaiset pakotetut ensin naturalisoitumaan, siirtymään Fiumen kansalaiseksi. Fiumen kansalaisiksi on tähän mennessä siirtynyt 15,000 italialaista ja saman ajan kuluessa Fiumessa on myönnetty entisille Italian kansalaisille yhtä monta avioeroa. Nämä 15,000 kansalaista, jotka Fiumessa ovat vapautuneet avioliiton ikeestä, ovat illoissaan uhranneet kaupungille suurin summa puhumattakaan niistä korkeista maksuista, joita he ovat saaneet suorittaa itse avioerosta.

Tilatkaa Toverittaren yksityisnumeroita, myykyä ja jakakaa niitä kokouksissa ja iltanissa.

KIRJEITÄ

WEST CONCORD, N. H.

Koska minut velvoitettiin naisten lukurenkään puolesta kirjoittamaan palkkakuntamme kuulumisista, niin koetan täyttää vuoroni mielihyvällä vointini mukaan.

Naisten lukurenkään kokoukset ovat joka tiistai-iltana puoli kahdeksan. Toivoisin, että kaikki nämä palkkakunnan työllänsä ottasivat tämän tarkasti huomiota, sillä siellä jos missään on tilaisuus tutustua yhteiskunnallisiin asioihin sekä kehittää itseään. Aika vaatii meitä siihen, että voitaisiin ratkaista tärkeitä asioita vielä sekä koko työväen luokalle edullisella tavalla, jossa meidän naisten on välttämättömästi oltava mukana.

Työolot palkkakuntallamme ovat huonot. Lakot, jotka alkoivat kevyillä, ovat vielä sopimatta. Mitään murtumisen merkkejä ei ole havaittavissa työlläisten taholta, joten tulevaisuus näyttää lupaavalta mikäli on kysymyksessä kivityöala palkkakuntallamme.

Mrs. Kangas kävi "vallankumouksessa" lokakuun 27 päivänä ja toi mukanaan Paavolle terveen ja roipaan siskon, joten joukkomme taas lisääntyi yhdellä. Onneksi olkoon.

M. K.

WILTON, N. H.

Nyt on taas sykeä ja alkaa olla kylmät tuulet, että on kohta paras pysyä pirtissä. Viimein kun kirjoitin toukokuun 23 päivänä, oli kaunis kesä alku, kaikki oli jo niin viheriä ja kaunista. Nyt ovat lehdet kelhoiset ja puut paljaat, eikä tällä välin ole yhtään kirjoitusta ollut Wiltonista. Näin pitkän loma-ajan jälkeen on jo tapahtunut yhtä ja toista, vaan minäkään en ole kirjoittanut, koska kuulin, että kirjoittaminen ei kuulu sellaiselle, joka ei ole osastossa. Mutta huolimatta siitä, olenko siinä tehnyt väärin, kirjoitan kuitenkin ja toivon että sen toisetkin tekevät. Luulen että joka Toverittaren tilaaja ja lukija on, on myöskin velvollisuus siihen kirjoittaa. Olenko siinä väärässä käsityksessä — ?

Palkkakuntallamme on hyvin hiljaisia suomalaisten kesken. On paljon muuttanut pois, nimittäin kotoja, sen lakon jälkeen, koska herrat onnistuivat saamaan skäipejä. Timpertarit ja farmarit kun olivat siihen mieluisia, suomalaisia ei ole yhtään.

Kehruunmylyssä oli myöskin lakontapanen vyyhtijöillä joku viikko sitten, mutta se oli niin kiperää ja kaperaa kun pukiin sarvi. Lakkolaisia ei ollut kuin 5 suomalaista, kaikki vyyhtijöitä. Heillä oli päiväpalkkatyö, kukin teki sen kun voi, ja herrat tapansa mukaan kikkivät. Vyyhtijät rupesivat myös pyytämään palkan ylennystä. He eivät saaneet mieluisia ehtoja ja lähtivät kotiinsa. Yksi heistä ehkä huomasi tehneensä heralteen väärin, teki katumuksen ja palasi seuraavana aamuna työhön. Toiset eivät tienneet, että hän oli petturi. Herrä samassa huomasi, että hänellä on yksi, joka on jo monasti työtä pyytänyt, nyt hän antaa. Siinä hän onnistui, vaan ei kuitenkaan tuntunut olevan hyvä mennä toisen leipää syömään. Oihhan se ruumaakin. Oliko hän lakonrikkuri siten ei ei, sen hän itse ehkä tiesi koska pois jäi.

Ikävästi kävi Oskari Järven pojalle Leole, joka on vasta 3:lla vuodella. Hän juoksi katsomaan trokia eikä huomannut, että siinä oli selatun syvä putous ja kivilouhikko. Juuri talon toisessa päässä, jonka vuoksi hän juostessaan putosi siihen, siinä seurauksella, että käsi meni siljoiltan ja luu katkesi. Poika vietiin heti lääkärin tykö, joka sitoi käden, vaan vanhemmat huomasivat, että se ei ehkä ollut hyvä kun käsi tummeni ja ajettu, ja veivät takaisin, jolloin oteettiin kuva. Lääkäri määräsi lapsen hospitaaliin. Leo on ollut Nas-

huan hospitaalissa jo useita viikkoja. Pian kal pääsee terveenä kotiin. On aina paras otattaa kuva, että tietävät hoitaa. Lääkärin ei välttämättä ole niin hädokkaalta kuin heidän tulisi olla.

Emeli Mielillä oli onni onnettomuudessa. Emil oli menossa kaupunkiin Lissulla. Tiellä oli paljon pienikoululapsia. Yksi tyttö juoksi tien poikki katsoen vaan hevosella tulijaa eikä huomannut Lissua, juosten siihen päähän. Huomattuansa sen, tyttö silmähti ja aikoi palata takaisin mutta ei kerinnyt, kun rapasuojustin töyttyivät sivuun niin että tyttö jäi valolasi kainaloon kikkumaan. Ajuri samassa pysähdytti ikkiiä, jolloin tyttö putosi alle. Samassa kuitenkin lennähiti kuin lyttynen ja sanoi, ettei häneen sattunut, ja meni kouluun.

Saunoja on kylässäme jo lakisikin, farmarin Jukalla ja Oskari Ojalalla. Ei tarvitse olla huolissaan miten voisi pestä. Voi vaikka savuuttaa ja palvata.

Milki-akka.

"(Toveritar" on tässä maassa olevien suomalaisten raatajain oma lehti, joten on toivotavaa, että he myös muistavat lehteä kirjoituksiltaan. Suotavaa kuitenkin olisi, että kaikki, jotka työväen aatetta kannattavat, liittyisivät myös S. S. J:n osastoon. — Toimitus.)

BALTIMORE, MD.

Lokak. 26 p. oli osaston ompeluseuran kokous, jossa viimeisteltiin myyjäisiltamaa koskevat asiat, valittiin kirjuri ja rahan ottajat, ja muut pienet virkalliset, jotka edellisellä kerralla olivat jääneet uuhon.

Sitten pidettiin osaston naisjaoston kokous, lopuksi, jonka puheenjohtajana toimi Elin Vhenius ja kirjuri Anna Laurila. Ensimmäinen ja hyväksyttiin kahden edellisen kokouksen pöytäkirjat, sen jälkeen luettiin ja hyväksyttiin kohta kohdalta keskusjärjestön lähettämät siunnot. — Valittiin ohjelma seuraavaan kokoukseen joka tullaan pitämään Sparrows Pointilla tai Sohtulaksihan sitä myös joskus kuulee nimittäviksi. — Mutta oli se nyt mikä hyvänsä, sinne sitä mennään ja suurella säkällä, sekä runsaalla ohjelmalla. Kun ei kerän sieltä enään koskaan jouda kuraan tulemaan tänne, vaikka ovat osaston vanhoja jäseniä monkin. On sama, jos on litamat tai kokous, niin ei vaan näy Sparrowspointilaisia haallilla, niin täytynee lähteä heitä katsomaan. Jos kesällä ette miltta- neet luopua veneretkistänne niin nyt jo luulisi olevan ajan nekin retket lopettama, (onhan nyt jo kylmä) ja tulla haallille, ei vaan katsomaan ja kuuntelemaan, vaan myöskin puhumaan, päättämään ja toimimaan.

Sitte suoritimme ohjelmaakin ja arvostelimme sen myös. Esintyjämme näyttivät tulevan aina rohkeammiksi. Sen havainnon ainakin minä tein. Mutta oipa taas yksi muistamatonkin, joka oli unohtanut koko kokouksen.

I. W. W:n puhuja kun on täällä 2 p. marraskuuta, niin päätimme syryjättä silloin kokouksemme ja mennä joukolla häntä kuuntelemaan. Toveri Hyrske puhui myös 3—4 p. marrask.

Ensimmäinen naisjaoston järjestämä ohjelmallama onnistui oikein hyvin. Kaikki sinne valltu ohjelma suoritettiin. Miestoverimme ihmettelivät, sillä se oli ensikerran täällä kun kaikki lupautuneet muistavat lupauksensa.

Toveritar Ketola alusti keskustelun kysymyksen: Onko voimistelusta mitään hyötyä työlläisille. Keskusteltiin alustuksen johdosta, ja kun täällä lii miltei kaikki miehet ovat työssä peltimyylyssä, joka käy kolmessa vuorossa, niin ensimmäkin eivät kaikki voi mitenkään päästä iltasin ja taas sunnuntaiamuna ovat ne, jotka ovat ollee" lauautaina iltavuorolla työssä niin väsyneitä, että eivät kykene voimisteluharjoituksiin, joten siis olösuh-